

Sygn. akt I UK 454/15

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 1 grudnia 2016 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Zbigniew Myszka (przewodniczący)

SSN Jolanta Frańczak

SSN Małgorzata Wrębiakowska-Marzec (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania J. C.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych Oddziałowi w B.
o prawo do świadczenia przedemerytalnego,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 1 grudnia 2016 r.,
skargi kasacyjnej ubezpieczonego od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 25 czerwca 2015 r., sygn. akt III AUa (...),

oddala skargę kasacyjną.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 9 kwietnia 2014 r. Sąd Okręgowy w B. zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych Oddziału w B. z dnia 16 października 2013 r. i przyznał J. C. prawo do świadczenia przedemerytalnego od dnia 25 września 2013 r.

Podstawę rozstrzygnięcia stanowiły następujące ustalenia. Odwołujący się (ur. 22 marca 1960 r.) w okresie od 4 listopada 1982 r. do 31 grudnia 2012 r. był zatrudniony w „P.” Spółka z o.o. w K., wykonując stale i w pełnym wymiarze czasu pracy pracę konduktora i kierownika pociągu. Stosunek pracy został rozwiązany z powodu likwidacji pracodawcy. Od 12 lutego 2013 r. ubezpieczony jest zarejestrowany jako bezrobotny z prawem do zasiłku dla bezrobotnych od 1 marca 2013 r. i nie odmówił przyjęcia oferty pracy. Na dzień ustania zatrudnienia ubezpieczony wykazał ogółem 40 lat okresów składkowych i nieskładkowych (37 lat, 2 miesiące i 16 dni okresów składkowych, 2 lata i 17 dni okresów nieskładkowych oraz 8 miesięcy i 28 dni okresu uzupełniającego).

W ocenie Sądu pierwszej instancji, ubezpieczony spełnia warunki z art. 2 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 2 ust. 2 ustawy z dnia 30 kwietnia 2004 r. o świadczeniach przedemerytalnych (jednolity tekst: Dz.U. z 2013 r., poz. 170 ze zm.). Sąd ten, odwołując się do poglądów wyrażonych w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 412/03 i z dnia 23 maja 2012 r., I BU 15/11 oraz Sądu Apelacyjnego w Białymstoku z dnia 5 czerwca 2007 r., III AUa 377/07 i Sądu Apelacyjnego w Katowicach z dnia 14 maja 2009 r., III AUa 5014/08, podkreślił, że okres zatrudnienia na kolei jest okresem ubezpieczenia społecznego, który stosownie do art. 5 ust. 1 pkt 1 i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2016 r., poz. 887 ze zm.; dalej jako ustawa emerytalna) uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury (ogólnej) dla celów świadczenia przedemerytalnego. Jest bowiem oczywiste, że jeżeli ubezpieczony nie spełnił wymaganego w art. 40 pkt 2 ustawy, 15-letniego okresu zatrudnienia, a był zatrudniony na kolei przez krótszy okres, to ten krótszy okres kolejowego zatrudnienia jest okresem ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1. W konsekwencji, zdaniem Sądu pierwszej instancji, zgodnie z art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej należało zastosować przeliczenie każdego pełnego roku zatrudnienia odwołującego się na kolei jako 14 miesięcy zatrudnienia. Takiego sposobu ustalania okresu zatrudnienia nie wyklucza art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych.

Wyrokiem z dnia 25 czerwca 2015 r. Sąd Apelacyjny zmienił powyższy wyrok i oddalił odwołanie.

Przytaczając treść art. 2 ust. 1 pkt 5 oraz ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, Sąd odwoławczy stwierdził, że ubezpieczony do dnia rozwiązania stosunku pracy posiadał ogółem 36 lat, 10 miesięcy i 1 dzień okresów składkowych, nieskładkowych oraz uzupełniających. Spór sprowadzał się do oceny, czy okres zatrudnienia ubezpieczonego w drużynie konduktorskiej podlega zaliczeniu, przy ustalaniu prawa do świadczenia przedemerytalnego, według zasad określonych w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej, pozwalających na liczenie każdego pełnego roku zatrudnienia na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowiskach manewrowych lub ustawiaczy jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei. W ocenie Sądu drugiej instancji, przepis ten nie ma zastosowania przy ustalaniu uprawnień do świadczenia przedemerytalnego.

W myśl art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, za okres uprawniający do emerytury, o którym mowa w ust. 1, uważa się okres ustalony zgodnie z art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy emerytalnej. W powołanym na wstępie przepisie nie został wymieniony art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej, wymieniono natomiast, między innymi, art. 5 ust. 3 tej ustawy, który przewiduje - przy ustalaniu prawa do emerytury lub renty - uwzględnienie w wymiarze podwójnym okresów w nim wyszczególnionych (działalności kombatanckiej i innych okresów z art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz pracy przymusowej z art. 6 ust. 2 pkt 2). Przyjąć zatem należy, że zamiarem ustawodawcy było korzystniejsze uwzględnienie przy ustalaniu prawa do świadczenia przedemerytalnego (a w konsekwencji emerytury) jedynie tych okresów. Ustawodawca świadomie natomiast pominął inne okresy, które podlegają korzystniejszemu zaliczeniu przy ustalaniu prawa do emerytury (okresy zatrudnienia na kolei z art. 43 ust. 2 oraz pracy górniczej z art. 50d). W rezultacie, zasady korzystniejszego uwzględniania wymienionych w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej okresów pracy na kolei mają zastosowanie jedynie przy ustalaniu prawa do emerytur kolejowych określonych w art. 40 tej ustawy, o czym świadczy umiejscowienie art. 43 ust. 2. Przepisy art. 42-45 zawierają ustawowe wyjaśnienie, kogo uważa się za pracownika kolejowego, jakie okresy uznaje się za

okresy zatrudnienia na kolei, okresy równorzędne z zatrudnieniem na kolei i zaliczane do okresów zatrudnienia na kolei. Przepis art. 43 ust. 2 dotyczy korzystniejszego zaliczania niektórych okresów zatrudnienia na kolei. Nie powinno zatem budzić wątpliwości, że takie uprzywilejowane uwzględnianie tych okresów stosuje się wyłącznie do emerytur kolejowych. Sąd drugiej instancji zauważył, że ubezpieczony nie nabył i nie nabędzie prawa do tego świadczenia, gdyż urodził się w dniu 22 marca 1960 r., a zatem art. 40 - jako dotyczący osób urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. - nie ma do niego zastosowania. Ubezpieczony nie spełnił również warunków określonych w tym przepisie do dnia 31 grudnia 2008 r. (art. 50 ust. 1 pkt 2). W przyszłości nabędzie więc prawo do emerytury na ogólnych zasadach, co wyklucza stosowanie, przy ustalaniu jego prawa do świadczenia przedemerytalnego, zasad wynikających z art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej.

W skardze kasacyjnej ubezpieczony zarzucił naruszenie prawa materialnego, tj.: art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej w związku z art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych przez przyjęcie, że „zasady preferencyjnego przeliczania okresów pracy na kolei mają zastosowanie wyłącznie do emerytury kolejowej, nie mogą zaś mieć zastosowania do ustalania i obliczania świadczenia przedemerytalnego (tzw. emerytury pomostowej)”.

Wskazując na powyższy zarzut skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi drugiej instancji, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego orzeczenia i rozstrzygnięcie sprawy co do istoty.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna jest nieusprawiedliwiona. Na wstępie dla porządku należy zauważyć, że skarżący błędnie utożsamia świadczenie przedemerytalne z emeryturą pomostową, będącą świadczeniem emerytalnym przewidzianym w ustawie z dnia 19 grudnia 2008 r. o emeryturach pomostowych (jednolity tekst: Dz.U. z 2015 r., poz. 965 ze zm.). Nie ma to jednak znaczenia dla oceny zasadności skargi.

W myśl art. 2 ust. 1 pkt 5 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, prawo do świadczenia przedemerytalnego przysługuje osobie, która do dnia rozwiązania stosunku pracy z przyczyn dotyczących zakładu pracy, w rozumieniu przepisów

ustawy o promocji zatrudnienia, w którym była zatrudniona przez okres nie krótszy niż 6 miesięcy, posiada okres uprawniający do emerytury, wynoszący co najmniej 35 lat dla kobiet i 40 lat dla mężczyzn. Definicję okresu uprawniającego do emerytury dla ustalenia prawa do świadczenia przedemerytalnego zawiera ust. 2 powołanego artykułu. Według tego przepisu, za okres uprawniający do emerytury uważa się okres ustalony zgodnie z przepisami art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy emerytalnej. Z przepisów tych wynika zasada, że za jeden rok szeroko pojętych okresów ubezpieczenia uprawniających do emerytury uważa się jeden rok stażu ubezpieczeniowego, za wyjątkiem okresów wymienionych w art. 5 ust. 3 ustawy emerytalnej (okresów działalności kombatanckiej oraz działalności równorzędnej z tą działalnością, a także okresów zaliczanych do okresów tej działalności oraz okresów podlegania represjom wojennym i okresu powojennego, o których mowa w art. 6 ust. 1 pkt 5 oraz okresów pracy przymusowej, o której mowa w art. 6 ust. 2 pkt 2), które są uwzględniane w wymiarze podwójnym. Odesłanie z art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych nie obejmuje art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej. Wskazuje to, że ustawodawca wyłączył możliwość ustalania okresu uprawniającego do emerytury dla celów nabycia prawa do świadczenia przedemerytalnego z uwzględnieniem przewidzianej w tym przepisie zasady, że każdy pełny rok zatrudnienia na kolei na parowym, spalinowym lub elektrycznym pojeździe trakcyjnym, w drużynach konduktorskich oraz na stanowiskach manewrowych lub ustawiaczy liczy się jako 14 miesięcy zatrudnienia na kolei.

Skarżący, pomijając w swoich zarzutach i ich uzasadnieniu regulację z art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, odwołuje się do poglądów wyrażonych w wyrokach Sądu Najwyższego z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 412/03 (LEX nr 585796) oraz z dnia 23 maja 2012 r., I BU 15/11 (OSNP 2013 nr 11-12, poz. 134). Ostatni z powołanych wyroków nie dotyczy rozważanej kwestii, ale zagadnienia związanego z wykładnią art. 2 ust. 3 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych. Sąd drugiej instancji nie negował spełnienia przez skarżącego warunku przewidzianego w tym przepisie.

W wyroku z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 412/03 Sąd Najwyższy zajął stanowisko, że okres zatrudnienia na kolei jest okresem ubezpieczenia

społecznego, który stosownie do treści art. 5 ust. 1 pkt 1 i art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej uwzględnia się przy ustalaniu prawa do emerytury (ogólnej) dla celów świadczenia przedemerytalnego. Jest bowiem oczywiste, że jeżeli ubezpieczony nie spełnił przewidzianego w art. 40 pkt 2 tej ustawy warunku legitymowania się 15-letnim okresem zatrudnienia wymaganego dla nabycia prawa do emerytury kolejowej, to ten krótszy okres „kolejowego” zatrudnienia jest okresem ubezpieczenia społecznego w rozumieniu art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy. Dalej Sąd Najwyższy stwierdził, że określone w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej zatrudnienie na kolei jest zatrudnieniem w szczególnych warunkach i nie zmienia swej istoty ze względu na cel, dla którego jest brane pod rozważenie. W związku z tym przewidziany w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej sposób liczenia zatrudnienia na kolei ma zastosowanie także dla ustalenia prawa do emerytury ogólnej ubezpieczonego.

Uchodzi uwagi skarżącego, że pogląd ten został wyrażony na tle stanu prawnego, w którym świadczenie przedemerytalne uregulowane było w art. 37k i następnych ustawy z dnia 14 grudnia 1994 r. o zatrudnieniu i przeciwdziałaniu bezrobociu (Dz.U. Nr 54, poz. 1793 ze zm.). Przepisy tej ustawy nie zawierały własnej definicji okresu uprawniającego do emerytury dla potrzeb ustalenia prawa do świadczenia przedemerytalnego, jak ma to miejsce w art. 2 ust. 2 obecnie obowiązującej ustawy o świadczeniach przedemerytalnych, który przy ustalaniu tego okresu jednoznacznie wyłącza możliwość sięgania do innych zasad niż przewidziane w art. 5-9, art. 10 ust. 1 oraz art. 11 ustawy emerytalnej. O ile zatem niewątpliwie okres zatrudnienia (pracy) na kolei jest okresem ubezpieczenia uwzględnianym przy ustalaniu prawa do emerytury, o którym stanowi art. 2 ust. 2 ustawy o świadczeniach przedemerytalnych w związku z art. 5 ust. 1 pkt 1 oraz art. 6 ust. 1 pkt 1 ustawy emerytalnej, to w aktualnym stanie prawnym nie ma podstaw do uwzględniania tego okresu w rozmiarze wynikającym z zastosowania przelicznika określonego w art. 43 ust. 2 tej ustawy przy ustalaniu okresu uprawniającego do emerytury dla potrzeb ustalenia prawa do świadczenia przedemerytalnego.

W obecnym stanie prawnym brak jest również podstaw do uwzględniania wskazanego przelicznika przy ustalaniu prawa do emerytury powszechnej. Po pierwsze, należy podzielić pogląd Sądu drugiej instancji, że umiejscowienie art. 43

ust. 2 ustawy emerytalnej wśród przepisów regulujących prawo do emerytury kolejowej wskazuje, iż przepis ten miał zastosowanie tylko do ustalania prawa do tej kategorii emerytur (por. także w tym zakresie uzasadnienia wyroku Sądu Najwyższego z dnia 13 listopada 2013 r., I UK 154/13, OSNP 2014 nr 10, poz. 150 oraz uchwały z dnia 4 grudnia 2013 r., II UZP 7/13, OSNP 2014 nr 4, poz. 57, w których zajęto stanowisko, że brak jest przepisu pozwalającego na przeliczanie stażu pracy na kolei według zasady określonej w art. 43 ust. 2 przy ustalaniu prawa do emerytury powszechnej). Po drugie, co istotne z uwagi na argumentację przedstawioną przez Sąd Najwyższy w powołanym wyżej wyroku z dnia 22 czerwca 2004 r., II UK 412/03, rozważany przepis zamieszczony został w Rozdziale 2 Działu II ustawy emerytalnej, poświęconym problematyce emerytur dla ubezpieczonych urodzonych przed dniem 1 stycznia 1949 r. Ubezpieczeni urodzeni po tej dacie nabywają prawo do emerytury na ogólnych zasadach, z wyjątkami określonymi w przepisach Rozdziału 3 Działu II ustawy (art. 46 i następne), odnoszącego się do niektórych ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., a przed dniem 1 stycznia 1969 r., jeżeli warunki do uzyskania emerytury na preferencyjnych zasadach spełnią najpóźniej do dnia 31 grudnia 2008 r. W stosunku do pozostałych ubezpieczonych prawo do emerytury nabywanej według uprzywilejowanych zasad zostało wygaszone (z wyjątkami określonymi w art. 50a i następnych oraz w art. 184 ustawy emerytalnej, które nie mają zastosowania do skarżącego). Oznacza to, że dla ubezpieczonych urodzonych po dniu 31 grudnia 1948 r., którzy nie spełnili przed dniem 1 stycznia 2009 r. warunków nabycia prawa do emerytury, nie jest już możliwe ustalanie okresu uprawniającego do emerytury przy zastosowaniu uprzywilejowanych zasad, w tym z uwzględnieniem preferencyjnego przelicznika okresu zatrudnienia na kolei przewidzianego w art. 43 ust. 2 ustawy emerytalnej.

Z tych względów na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzeczono jak w sentencji wyroku.

r.g.